

LOŠBATES, D.S.O.

Postavit novou školu dnes stojí miliardu a čeká se až 9 let. Obce tonou v nejistotě ohledně financování i standardů

Pokud se dnes obce rozhodnou pro stavbu nové školy, musí se připravit až na devítileté i delší martyrium spojené se sháněním všech potřebných povolení a razítek včetně dlouhých procedur stavebních úřadů. K tomu přistupuje velká nejistota spojená se zajištěním financování. Větší nová škola dnes vyjde na miliardu korun, někdy i více. Takovou částku si žádá menší obec ani svazek obcí nemůže dovolit ani jim ji nepůjčí banky. Nezbyvá než potřebné finance seskládat z několika nejistých státních dotací, u nichž se předem neví, kdy a zda vůbec budou vypsaný a u některých z nich navíc nejsou stanoveny jasné standardy. Tato zjištění vyplynula z hloubkového dotazníkového šetření mezi téměř všemi obcemi či svazky, které v nedávné době postavily či staví školu. Šetření zorganizoval dobrovolný svazek obcí LOŠBATES, který sám také připravuje šestým rokem novou školu v Louňovicích na Říčansku.

„Problém nedostatečné kapacity základních škol už se netýká jen prstence kolem Prahy, ale třeba i Brněnska či některých dalších krajských a okresních měst včetně jejich okolí. Takových potřebných regionů každopádně přibývá. Z našeho průzkumu ovšem vyplynulo, že postavit novou školu je dnes skutečně sisyfovský úkol. Obce musejí investovat miliony do projektu, aniž by měly jistotu, že budou zrovna k dispozici vhodné dotace a že na ně jejich projekt dosáhne. Navíc neustále zdražují stavební práce. K tomu přistupuje věčný boj s byrokracií. Někde se donekonečna vleče územní a stavební řízení na stavebním úřadě, jinde zase vše zdrží měnící se hygienické normy, napadení zadávacího řízení či nutnost přepracovat projekt kvůli změnám v dotačních programech,“ komentuje výsledky dotazníkového šetření mezi obcemi starosta Louňovic a předseda dobrovolného svazku obcí LOŠBATES Josef Řehák.

Například místostarosta Čelákovice Petr Studnička k tomu uvádí, že nejnáročnější byla v jejich případě samotná projektová příprava přístavby základní školy, sportovní haly a hřiště, která trvala celých 15 let. Zdržení způsobily například měnící se normy týkající se hygieny, hluku či osvětlení. Vlastní stavba pak trvala pouhých 15 měsíců.

„Obce si na druhou stranu chválí spolupráci s ministerstvem školství či Státním fondem životního prostředí, které se jim podle jejich vyjádření snaží pomoci a poradit. Také si většinou pochvalují spolupráci v rámci svazků. Dokážou se v nich mezi sebou dobře domluvit, byť je členských obcí někdy třeba i 14 či ještě více. Obce vědí, že samy by školu nepostavily,“ dodává Josef Řehák.

A co by obcím při výstavbě škol ze strany státu nejvíce pomohlo? Na prvním místě stanovení standardů ze strany státu, jak by měly školy či přístavby škol vypadat, aby z pohledu státu šlo stále ještě o standard, a ne o nadstandard, který už stát ze svých dotací nebude ochoten podpořit. Takové standardy totiž nyní nikde stanoveny nejsou, a obce i jejich architekti a technický dozor tak tápou. Obce v průzkumu zmiňovaly, že stát na jednu stranu prostřednictvím své Strategie 2030+ podporuje budování moderních škol pro 21. století, na druhou stranu jsou pak v rámci dotačních řízení kritizovány některé údajně nadstandardní prvky, které ovšem mají právě zmíněnou moderní výuku umožnit.

Hodně obcí a svazků by také ocenilo méně přísné požadavky ze strany hygieny, případně hasičů. Rovněž by se přimlouvaly za informování o chystaných dotacích více v předstihu. Obcím by také

LOŠBATES, D.S.O.

pomohl mobilní terénní tým z ministerstva školství (složený například z právníka, odborníka na finance, na vzdělávání a podobně), který by mohl během některých částí projektu pomoci a poradit. Hlavně nejmenší obce totiž nyní musejí řešit takto komplexní miliardové projekty jen se základním personálem, který mají na obecních úřadech k dispozici.

Dále by obcím a svazkům pomohl jednotný dotační titul na stavby škol, aby nemusely složitě administrovat několik dotací najednou. Současné projekty financování složitě skládají z kombinace dotací od ministerstva školství, ze Státního fondu životního prostředí, z kraje, z vlastních našetřených prostředků, z úvěrů, a ještě doufají v dotace na školní sportoviště od Národní sportovní agentury, která ovšem tento program ještě nespustila.

Vedle dotací by obce ocenily i transparentní úvěrový nástroj ze strany státu. Stát by se také neměl při hodnocení projektů soustředit jen na samotnou stavbu, ale i na plánovanou vzdělávací koncepci nové školy.

Jedním z největších problémů spojených se stavbou nových škol či přístaveb jsou dle vyjádření obcí také astronomicky rostoucí ceny stavebních prací. Ještě před několika lety bylo možné školu pro 540 žáků postavit za částku nižší než půl miliardy korun – jako příklad lze uvést známou školu v Psárech dokončenou v roce 2019 za 410 milionů korun. Dnes vyjde stejně velký objekt na dvojnásobek a na školu pro 810 žáků (tedy 3krát 9 tříd) už často zdaleka nestačí ani miliarda. Takto velkou školu nyní připravuje například Svazek obcí Povýmolí, Svazek obcí Pod Beckovem, Svazek obcí Chýně – Hostivice nebo Svazek obcí Český Brod – Doubravčice.

Výstavbu školy pro 540 žáků v současné době chystá kromě zmiňovaného LOŠBATESu například Dobrovolný svazek obcí Modrý vrch (Drahelčice-Úhonice). Všechny zmíněné projekty jsou součástí takzvaného podprogramu „Prstenec II“, v rámci něhož ministerstvo školství slíbilo dotačně podpořit šest nejpotřebnějších škol ve Středočeském kraji. Žádná z těchto škol ještě nebyla dokončena, většinou jsou nyní ve fázi stavebního povolení.

Obdobný program „Prstenec I“ byl vyhlášen již v roce 2016. V něm tehdy figurovalo deset škol ze Středočeského kraje a Prahy. Nešlo jen o zcela nové školy na zelené louce, ale i o přístavby. Z těchto projektů jich bylo šest již dokončeno (nová škola v Psárech a Jesenicích-Zdiměřicích a přístavby škol v Rudné u Prahy, Čelákovících, v Praze 5 – Řeporyjích a Praze 18 – Čakovících. Dokončeny zatím nejsou čtyři nové školy (Svazková škola Panská pole, škola v Říčanech, Úvalech a Ondřejově).

Ve Středočeském kraji byla v roce 2022 dokončena například ještě malá prvostupňová škola v Letech u Dobřichovic. Svazkovou školu chystá Mníšek pod Brdy společně s okolními 13 obcemi. A začíná se připravovat i řada dalších projektů.

Na jižní Moravě již několik let běží svazkové projekty škol v Tišnově a ve Slavkově u Brna. Na Frýdeckomístecku staví dobrovolný svazek 17 obcí prvostupňovou školu. Přístavby škol vznikly v posledních letech například v obcích na Havlíčkobrodsku, Semilsku či Kladensku. Nový pavilon základní školy pro 210 žáků staví Holýšov na Plzeňsku.

V Praze 9 se ve Vysočanech staví nová základní škola Elektra, největší základní škola, která od roku 1989 od základů vzniká v Praze v číslovaných městských částech. Novou školu staví i městská část Praha – Šeberov a podobné plány má například i Praha 7 v Holešovicích.

LOŠBATES, D.S.O.

..

A co by starostové, kteří již mají s přípravou nové školy léta zkušeností, poradili svým následovníkům, kteří stojí třeba teprve na začátku? Shodují se, že důležité je hlavně se nebát a začít, protože nikdo jiný za starosty problém chybějících školních kapacit nevyřeší. Měli by sestavit kvalitní projektový tým, získat co nejvíce aktuálních informací z ministerstva školství a celý projekt si rozplánovat do jednotlivých kroků. Důležité je také mít na úplném začátku zpracovanou kvalitní demografickou studii – kterou také téměř všechny obce či svazky odpovídající v průzkumu měly k dispozici. A už v brzkých fázích projektu by se starostové měli zabývat finanční náročností pozdějšího provozu školy či problémem získávání pedagogů, byť se to může v danou chvíli jevit jako velmi vzdálený problém.

Zajímavě v dotazníkovém šetření vyšel postoj obcí či svazků k architektonickým soutěžím. Polovina jich architektonickou soutěž udělala, polovina nikoliv.

Dotazníkové šetření proběhlo v červnu 2023 a zúčastnilo se jej 20 obcí či svazků, které v posledních letech postavily školu, nyní ji staví nebo stavbu školy připravují. V průzkumu mimo jiné odpovídaly všechny projekty výše zmíněného Prstence II a řada projektů Prstence I. Ale i projekty mimo v tomto ohledu nejfrekventovanější Středočeský kraj. U několika respondentů šetření nešlo o výstavbu zcela nové školy, ale o přístavbu.

Níže pro dokreslení výběr typických odpovědí na otevřené otázky v průzkumu:

Výběr typických odpovědí na otevřenou otázku „Jaké byly během celého procesu vaše nejhorší zážitky? Co trvalo nejdéle, co vás nejvíce zdrželo? A s čím jste naopak měli dobrou zkušenost?“

- Změny OPŽP (2021-2027) ze dne na den, které se nekomunikovaly dostatečně včas se žadateli (změna vytápění), aby se na ně účastníci mohli připravit, vyžádaly si přepracování projektu a tím zdržení v podání žádosti. Dobrá zkušenost je se zástupci SFŽP, MŠMT, kteří nám vždy vycházejí vstříc a pomáhají posouvat naše projekty vpřed. Neustále dokládat, že jsme si inflaci nevymysleli, že ceny stavebních prací letěly nahoru, dokládat to analýzami a posudky.
- Stavební povolení – velmi náročné.
- Schvalování jednotlivých dokumentů při dotaci. Příprava samotné stavby. Nejhorší byla následná kontrola – audit MF.
- Přístup orgánů státní správy, kteří vůbec nechápou, jak urgentní problém to je. Alokace ve výši něco málo přes 7 mld považují za něco vstřícného. To, že pro obce je neskutečné administrovat několik dotací naráz absolutně neřeší. A jejich odpověď je taková, že si za to obce mohou samy. Nicméně jsou to problémy, které se táhnou z hlubokých 90. let. Obce se rozšiřovaly, protože třeba v naší oblasti jim ubývali občané. Veškeré finance byly navázané na trvalý pobyt. Nikdo neměl zkušenosti s developery. Vyjádření školských úřadů z roku 1999 jsou, že k danému návrhu územního plánu nemá žádnou připomínku. To byly reálně ty úřady, které měly rozvoj obytných ploch zachytit. Další věci byly opětovně tendence ke slučování obcí, tedy obce se bránily tím, že měly tendenci se rozšiřovat. Dobrá zkušenost je s paní náměstkyní Běťákovou a Katzovou.
- Nejistota – investujeme miliony a nevíme, zda budeme školu moci postavit. Pokud ji nepostavíme, stávající kapacita nebude stačit
- Nejhorší zkušenost máme se stavebním řízením, změny podmínek dotací
- Nejhorší zkušeností je řešení financování projektu
- Nejhorší zážitky – dopad geopolitické situace na projekt, územní a stavební řízení, zjištění kolik ta škola bude stát v poměru s našimi rozpočty. Nejlepší zkušenost – sdílení zkušeností se starosty, kteří již měli výstavbu či přístavbu ZŠ/MŠ za sebou.
- Nejdéle – námitky do stavebního řízení a nejistota financování v ruku ruce se zdražením. Nejlepší – stojí při nás všichni svatí a neopouští nás elán a problémy spojují, takže řada nových známých starostů :).
- Napadaná zadávací řízení u ÚOHS, nutnost předložení SP na MŠMT, i když bychom generálního dodavatele (projektanta a zhotovitele) mohli soutěžit najednou.

- Komunikace s ostatními obcemi, čekání na rozhodování kolektivních orgánů obcí, definice "nezpůsobilých výdajů", rozhodnutí MŠMT o podmínkách dotace a skutečné výši příspěvku, nutnost schvalování projektu, zadávací dokumentace, výběrového řízení
- Dosavadní negativní zkušenosti: - nejistota jakékoliv finanční podpory ze strany státu pro výstavbu státní školy; - nejistota v prvním bodě váže nejistotu starostů v úspěšně podpořený projekt, který musí předem obce financovat ve velkých finančních příspěvcích ze svých malých rozpočtů; prezentované informace demografických analýz MŠMT versus realita na venkově u velkých měst. Dosavadní pozitivní zkušenosti: - důvěra obcí svazku; - spolupráce starostů při přípravách dokumentů (statistik, rozpočtář, IT..) - kvalitně složený tým předprojektových prací = právníci, projektant, architekt...); - zájem kvalitních architektů o návrhy nových ZŠ v ČR a jejich provedení ve stylu 21.století

Výběr typických odpovědí na otevřenou otázku „Jak byste za použití konkrétních argumentů od vás z obce/svazku odpověděli na kritiku, která se občas objevuje, že obce nezačaly stavět/rozšiřovat školy dostatečně včas?“

- Že nadřízené orgány neměly povolit změny územních plánů bez dostatečně zajištěné infrastruktury... ale po bitvě je každý generál
- U nás jsme reagovali celkem flexibilně a rozšíření mateřské školy jsme v rámci projektu doplnili o výstavbu nové základní školy
- Politické reprezentace se střídají, před cca 10-20 lety byly schváleny ambiciózní územní plány – developeři je využili na maximum. Zdá se být nutné, aby územní plány měly zakotvenu "povinnost" veřejně prospěšných staveb
- Obce zachytily trend včas, ale orgány státní správy selhaly. Zcela rigidní stavební zákon a související vyhlášky, jak hasiči, tak hygiena, dopravní obslužnost areálu – počet parkovacích míst, zákon o ochraně ZPF, zákon o zadávání veřejných zakázek a určitě mnoho dalších.
- Není nastaven standardní systém financování veřejné infrastruktury, které jsou vyvolány bytovou výstavbou. Dodnes není jasno, jak, kdo a z čeho se má VI platit. Celkově považují ponechání školské samosprávy na úrovni i těch nejmenších obcí za nešťastné a nefunkční.
- My jsme investovali do spádového školství, ale i tak jsme dostali výpověď ze školského spádového obvodu. Chybou bylo převést budovy spádových škol do vlastnictví jednotlivých obcí, když tyto školy stavělo více obcí kdysi společně. Měly se ihned založit svazky. Chybou je také nekoncepční uchycení územního plánování na úrovni vyšších samosprávních celků. ORP, kraj.
- Důvodů je určitě více, nejmarkantnějšími jsou, dle mého názoru tyto: - decentralizace státní moci a přenesení působnosti v oblasti školství do samostatné působnosti obcí, která způsobila rozpad zájmu "okresního" nyní např. ORP-čkového města o své obce SO, v rámci zajištění povinné školní docházky; ORP ztrácí přehled o vývoji v SO ORP, nejhorším problémem je nezájem; - každý se zajímá jen o "svoje děti" (zákon nerozlišuje počet obyvatelů obce v rámci

LOŠBATES, D.S.O.

zajištění škol.docházky), - velká finanční zátěž versus velký počet zřizovatelů versus nízké alokace jen pro vybrané projekty; - skokové změny v území versus změny v komunální politice (někde území zaspí i po dobu 20 let a následně se v průběhu 4 let podaří zajistit rozvoj, navazující atraktivita území v blízkosti velkoměst...)

Pro další informace kontaktujte:

LOŠBATES, dobrovolný svazek obcí (www.losbates.cz)

Jan Šimral
koordinátor komunikace a veřejných záležitostí
Tel.: +420 737 944 370
E-mail: info@jansimral.com